



PRAWA I ZADANIA WYCHOWAWCY KLASY W PYTANIACH I ODPOWIEDZIACH

DOKUMENTACJA > PROWADZENIE ZAJĘĆ > WYCIECZKI



WSTĘP

Wychowawca oddziału/klasy to nauczyciel pełniący kluczową funkcję w szkole. Jego podstawowym zadaniem jest opieka nad przydzieloną mu klasą oraz koordynacja szkolnego procesu wychowawczego, powiązanego ściśle z programem wychowawczo-profilaktycznym szkoły. Najkrócej mówiąc, wychowawca nie tylko realizuje przydzielone mu zadania edukacyjne, ale także jest organizatorem życia klasowego, wspiera uczniów w sferze emocjonalnej, społecznej i psychologicznej, i jest pierwszym punktem kontaktu dla uczniów i rodziców w sprawach związanych z życiem szkolnym.

Warto być świadomym, że:

§ wychowawca nie jest nauczycielem zarządzającym klasą, ale jest nauczycielem współpracującym z nią w sferze wychowawczo-profilaktyczno-opiekuńczej;

§ funkcja ta wymaga stałego, wielopoziomowego uzupełniania wiedzy, poszerzania horyzontów, pracy nad osobistymi, wewnętrznymi barierami wynikającymi z dotychczasowych doświadczeń lub światopoglądu.

Od pewnego czasu bycie wychowawcą klasy traktowane jest w szkole jako zło konieczne. Nauczyciele nie chcą obejmować tej funkcji, wskazując na nadmiar związanych z tym obowiązków i ogromne obciążenie psychiczne, nikomu nie potrzebną biurokrację, coraz trudniejszych wychowawczo i edukacyjnie podopiecznych oraz ich roszczeniowych rodziców. Przez wielu przemawiają nagromadzone latami przykre doświadczenia, drudzy chyba nie do końca wiedzą, na czym tak naprawdę rola wychowawcy polega, z czym się wiąże, na co muszą – a na co ewentualnie mogą się zgadzać. Lektura niniejszego artykułu oswaja z istotą wychowawstwa, umożliwia też poznanie wielu aspektów z tym związanych.

PYTANIE DO EKSPERTA

Na jakiej podstawie prawnej każda klasa musi mieć wychowawcę?

ODPOWIEDŹ EKSPERTA

Mówi o tym Art. 96. [Oddział w szkole; klasy łączone] ustawy Prawo Oświatowe (Dz.U.2024. poz.737):

1. Podstawową jednostką organizacyjną szkoły, z wyjątkiem szkoły artystycznej realizującej wyłącznie kształcenie artystyczne, jest oddział.
2. Oddziałem opiekuje się nauczyciel wychowawca.
3. W celu zapewnienia ciągłości i skuteczności pracy wychowawczej nauczyciel wychowawca opiekuje się danym oddziałem w ciągu całego etapu edukacyjnego.

PYTANIE DO EKSPERTA

Kto wyznacza wychowawcę danej klasy?

Wychowawcę zawsze powołuje i odwołuje dyrektor szkoły. Przesądza o tym art. 68 ustawy Prawo Oświatowe. oraz art. 7 ustawy Karty Nauczyciela, określający kompetencje dyrektora szkoły. Przy przydzielaniu wychowawstwa stosuje się również art. 70 ust. 2 pkt 4 UPO., dający radzie pedagogicznej kompetencję do opiniowania decyzji dyrektora szkoły w sprawach przydziału nauczycielom stałych prac i zajęć w ramach wynagrodzenia zasadniczego oraz dodatkowo płatnych zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

PYTANIE DO EKSPERTA

Czy każdemu nauczycielowi można przydzielić wychowawstwo klasy?

ODPOWIEDŹ EKSPERTA

TAK. Z jednym tylko wyjątkiem, którym jest nauczyciel religii. Zgodnie bowiem z zapisem par. 7 ust. 1 rozporządzenia MEN z 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 36, poz. 155 z późn. zm.) - nauczyciel religii nie przyjmuje obowiązków wychowawcy klasy. Pozostaje to w związku ze specyfiką pozycji nauczyciela religii w szkole, podlega on dyrektorowi szkoły, ale jednocześnie podlega władzom kościoła lub związku wyznaniowego, kierującego go na podstawie skierowania do pracy w szkole. Natomiast każdemu z pozostałych nauczycieli - bez względu na doświadczenie zawodowe i już pełnioną w szkole funkcję, czy to dyrektora, v-ce dyrektora, nauczyciela biblioteki, pedagoga/psychologa szkolnego, logopedy, doradcy zawodowego, terapeuty pedagogicznego czy nauczyciela współorganizującego kształcenie specjalne - może dyrektor powierzyć pełnienie funkcji wychowawcy klasowego.

PYTANIE DO EKSPERTA

Czy nauczyciel może odmówić przyjęcia wychowawstwa?

ODPOWIEDŹ EKSPERTA

NIE. W rzeczywistości, dyrektor szkoły ma prawo samodzielnie przydzielać wychowawstwo nauczycielom, bez konieczności uzyskiwania ich zgody, bowiem leży to w jego kompetencjach i może być traktowana jako polecenie służbowe, które nauczyciel jest zobowiązany wykonać. Zatem nauczyciel nie może odmówić przyjęcia funkcji wychowawcy, nawet jeśli ważne powody, które mogłyby uzasadniać odmowę, w tym problemy zdrowotne. Przepisy nie przewidują automatycznego zwolnienia ze względu na stan zdrowia. Oznacza to, że nawet jeśli nauczyciel przedstawi zaświadczenie lekarskie, które wskazuje na potrzebę ograniczenia obowiązków, dyrektor może zdecydować, że funkcję wychowawcy mimo wszystko trzeba powierzyć temu nauczycielowi.

PYTANIE DO EKSPERTA

Czy za pełnienie funkcji wychowawcy nauczyciel otrzymuje dodatkowe wynagrodzenie?

ODPOWIEDŹ EKSPERTA

TAK. Mówi o tym wyraźnie Art. 34a. [Dodatek dla wychowawcy klasy] ustawy Karta Nauczyciela (Dz.U.2024. poz 986):

- 1.Nauczycielowi, któremu powierzono sprawowanie funkcji wychowawcy klasy, przysługuje dodatek funkcyjny z tytułu sprawowania funkcji wychowawcy klasy.
- 2.Minimalna wysokość dodatku, o którym mowa w ust. 1, wynosi 300 zł.

Rzecz jasna, organy prowadzące szkoły, będące jednostkami samorządu terytorialnego, mogą podwyższać minimalną wysokość dodatku z tytułu sprawowania funkcji wychowawcy klasy w trybie określonym w art. 30 ust. 6 ustawy - Karta nauczyciela, tj. w drodze regulaminu wynagradzania. Jednak rzadko to robią, bo ich możliwości finansowe są ograniczone.

Warto też zaznaczyć, że godziny zajęć z wychowawcą wchodzi w skład pensum nauczyciela i opłacane są według stawki dla właściwego stopnia awansu zawodowego

PYTANIE DO EKSPERTA

Czy dyrektor może w każdej chwili zmienić wychowawcę w danej klasie?

ODPOWIEDŹ EKSPERTA

NIE. Zmiana wychowawcy musi mieć swoje uzasadnienie. Uczniowie i ich rodzice mogą zawnieść do dyrektora o zmianę nauczyciela, jednak wniosek musi być dobrze uzasadniony, by do zmiany faktycznie doszło. Dla dyrektorów taka decyzja jest trudna, bo muszą ocenić na ile zmiana jest potrzebna i czy przysłuży się tak uczniom, jak i samemu nauczycielowi. Czasem potrzebne będzie także dopełnienie formalności. Zmianę wychowawcy trzeba zaopiniować.

W przypadku zmiany wychowawcy klasy dyrektor zobowiązany jest do uzyskania opinii rady pedagogicznej, ale treść opinii nie jest wiążąca. Oddziałem opiekuje się nauczyciel wychowawca, a dla zapewnienia ciągłości i skuteczności pracy wychowawczej wskazane jest, aby nauczyciel wychowawca opiekował się danym oddziałem w ciągu całego etapu edukacyjnego (art. 96 ust. 3 p.o.). Nie oznacza to jednak, że wychowawca jest nieodwołalny - zmiana może nastąpić choćby ze względu na sytuację organizacyjną szkoły, długotrwałą nieobecność nauczyciela, przejście na emeryturę, uzasadnionych zastrzeżeń co do pracy nauczyciela wychowawcy. Zgodnie z art. 84 ust. 1 Prawa oświatowego rada rodziców może występować do dyrektora i innych organów szkoły z wnioskami i opiniami we wszystkich sprawach szkoły.

PYTANIE DO EKSPERTA

Gdzie można znaleźć katalog obowiązków wychowawcy? Jakie są podstawy prawne tych obowiązków?

ODPOWIEDŹ EKSPERTA

Praca wychowawcy klasy regulowana jest przez szereg aktów prawnych, które określają zarówno ogólne zadania nauczyciela, jak i szczegółowe wytyczne dotyczące jego pracy na stanowisku wychowawcy klasy:

§ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe
§ Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela
§ Rozporządzenie MEN w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów
§ Rozporządzenie MEN w sprawie organizacji i udzielania pomocy p-p.
§ Statut szkoły

Z analizy tych aktów prawnych wynika:

Po pierwsze: Wychowawca klasy, tak jak każdy inny nauczyciel – zgodnie z Art.6 Karty Nauczyciela prawnie obowiązany jest:

- rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę ;
- wspierać każdego ucznia w jego rozwoju;

- dążyć do pełni własnego rozwoju osobowego;
- doskonalić się zawodowo, zgodnie z potrzebami szkoły;
- kształcić i wychowywać młodzież w umiłowaniu Ojczyzny, w poszanowaniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w atmosferze wolności sumienia i szacunku dla każdego człowieka;
- dbać o kształtowanie u uczniów postaw moralnych i obywatelskich zgodnie z ideą demokracji, pokoju i przyjaźni między ludźmi różnych narodów, ras i światopoglądów.

Po drugie: Nie ma jednego, zamkniętego katalogu zadań wychowawcy klasowego. Lista konkretnych zadań zależna jest od szkoły, w której dany nauczyciel pracuje i poziomu rozwoju jego uczniów. Zazwyczaj obejmuje zadania wynikające z prawa oświatowego, jak i te określone w prawie wewnątrzszkolnym czyli statucie placówki, np. takie:

- dbanie o integrację całej klasy – czyli organizowanie życia klasowego, min. wycieczek oraz imprez klasowych, podczas których uczniowie uczą się współpracować ze sobą oraz nawiązują klasowe więzi;
- realizacja programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły – chodzi tu o uwzględnianie odpowiedniej tematyki w toku prowadzonych zajęć do dyspozycji wychowawcy;
- zainteresowanie postępami ucznia – wychowawca jest w kontakcie z innymi nauczycielami, aby szybko dostrzec ewentualne braki edukacyjne wychowanka i zorganizować mu pomoc w formie konsultacji lub udziału w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych;

- umiejętne rozwiązywanie problemów – min. poprzez przeznaczanie lekcji do dyspozycji wychowawcy na omawianie trudnych tematów, wskazywanie metod radzenia sobie z emocjami, a w skrajnych przypadkach występowanie o pomoc socjalną;
- wdrażanie zasad samorządności i demokracji – ma na celu pokazanie uczniom, jak ważna jest hierarchia i podział obowiązków, aby cała grupa – w tym przypadku klasowa – funkcjonowała płynnie i bez konfliktów, a także nauczyła się odpowiedzialności;
- dbanie o poszanowanie praw ucznia – obserwowanie, czy któreś z praw ucznia nie zostało złamane i ewentualne interweniowanie;
- dbanie o dobre nawyki – czyli kształtowanie kulturalnych zachowań społecznych, zdrowotnych, żywieniowych i ekologicznych;
- opiekę nad zdrowiem wychowanków – chodzi o naukę zasad bezpieczeństwa, interesowanie się stanem zdrowia uczniów, zwłaszcza jeśli któryś z nich wymaga specjalistycznej opieki, w tym wynikającej z przewlekłej choroby lub niepełnosprawności;
- ocenianie zachowania uczniów w ramach oceniania wewnątrzszkolnego – ustalanie śródrocznej i i rocznej oceny klasyfikacyjnej, po zasięgnięciu opinii nauczycieli, uczniów swojej klasy i ocenianego ucznia;
- kontrolę obecności – dbanie o regularne uczęszczanie uczniów na zajęcia szkolne, a w przypadku wagarowania informowanie rodziców i pedagoga szkolnego o problemie, który może zagrażać bezpieczeństwu ucznia;
- prowadzenie na bieżąco dokumentacji klasowej – wymaganej prawem oświatowym oraz zapisami znajdującymi się w statucie szkoły.

PYTANIE DO EKSPERTA

Czy zajęcia z wychowawcą są dla ucznia obowiązkowe?

ODPOWIEDŹ EKSPERTA

TAK. Mówi o tym § 2. 1 ust.1 pkt c rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 20 maja 2024 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. 2024 poz. 781), który dodatkowo wskazuje, że zajęcia z wychowawcą, w szczególności dotyczą istotnych problemów społecznych: zdrowotnych, prawnych, finansowych, klimatycznych i ochrony środowiska oraz nauki udzielania pierwszej pomocy.

PYTANIE DO EKSPERTA

Czy wychowawca klasy odpowiada za pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla swoich uczniów, skoro w szkole jest pedagog i pedagog specjalny?

ODPOWIEDŹ EKSPERTA

Tę kwestię regulują konkretne zapisy rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. z 2023 poz.1798 – tekst jednolity), mówiące min. o tym:

- § 20. ust 5., że wychowawca klasy informuje innych nauczycieli lub specjalistów o potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w trakcie ich bieżącej pracy z uczniem, jeżeli stwierdzi taką potrzebę, oraz we współpracy z nauczycielami, lub specjalistami planuje i koordynuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną w ramach zintegrowanych działań nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów oraz bieżącej pracy z uczniem.
- § § 20. ust 7., że wychowawca klasy oraz nauczyciele, lub specjaliści, planując udzielanie uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej, współpracują z rodzicami ucznia albo pełnoletnim uczniem oraz, w zależności od potrzeb, z innymi podmiotami.

Jest jeszcze w § 20. ustęp 13., który mówi, że dyrektor szkoły może wyznaczyć - inną niż wychowawca klasy - osobę, której zadaniem będzie planowanie i koordynowanie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom w szkole. Zatem, jeśli dyrektor nie skorzystał z takiej możliwości, i nie wyznaczył do tych czynności pedagoga szkolnego/specjalnego to wychowawca klasy zajmuje się dla swoich podopiecznych planowaniem i koordynowaniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

PYTANIE DO EKSPERTA

Czy wychowawca ma obowiązek organizowania dla klasy wycieczek, jedno lub kilkudniowych?

ODPOWIEDŹ EKSPERTA

Nie ma takiego nakazu. Jednak warto pamiętać, że organizacja wycieczek to zadanie statutowe szkoły, więc zgodnie z przepisami nauczyciel, który otrzyma od dyrektora polecenie wyjazdu z dziećmi na wycieczkę, nie może odmówić tak po prostu. Jeśli wycieczka szkolna mieści się w programie nauczania, tj. nawiązuje do niego i spełnia wszelkie wymogi formalno-prawne, teoretycznie nauczyciel ma obowiązek zastosowania się do polecenia służbowego, bo jak każdy z nas musi wypełniać swoje obowiązki starannie i sumiennie. Polecenia pracy poza szkołą dyrektor placówki nie może wydać nauczycielowi, który ma pod opieką dziecko, które nie ukończyło 4 lat (art. 178 § 2 Kodeksu pracy).

PYTANIE DO EKSPERTA

Czy wychowawca ma obowiązek pójścia do domu ucznia gdy ten wagaruje, a rodzice nie kontaktują się ze szkołą?

ODPOWIEDŹ EKSPERTA

Nie ma takiego obowiązku. Tym bardziej, że w świetle nowo wprowadzonych Standardów Ochrony Małoletnich nauczyciel nie może spotykać się z dzieckiem poza szkołą, odwiedzać ucznia w jego domu ani zapraszać do swojego miejsca zamieszkania.

Ponadto zabronione pozostaje kontaktowanie się z uczniem przez prywatny telefon, prywatnego maila lub portale społecznościowe. Poza tym, szkoła ma możliwości prawne odpowiedniego reagowania w/w sytuacji.

PYTANIE DO EKSPERTA

Czy wychowawca ma obowiązek tworzenia dla swojej klasy planu pracy wychowawczej na dany rok szkolny?

ODPOWIEDŹ EKSPERTA

Przepisy prawa nie wymagają sporządzania takiego planu ani sprawozdań z jego realizacji. Dotyczy to również sprawozdań z pełnienia funkcji wychowawcy klasy, w tym sprawozdań z udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej czy współpracy z rodzicami. Jednak taki obowiązek może wynikać z wewnętrznych regulacji przyjętych w danej szkole (statut). Albowiem to dana placówka decyduje jaką dokumentację prowadzić będą nauczyciele, oprócz dokumentacji wymaganej przepisami oświatowymi.

PYTANIE DO EKSPERTA

Czy wychowawca musi prowadzić Teczkę Wychowawcy Klasowego? Co w niej powinno być?

ODPOWIEDŹ EKSPERTA

Nie ma obowiązku prowadzenia takiej teczki. Jest to uzależnione od zasad ustalonych w konkretnej szkole i zapisanych w jej statucie. Wówczas warto mieć w swojej teczce min.: listę uczniów klasy wraz z kontaktem do rodziców, listę uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną – zadaniem wychowawcy jest przekazanie informacji na temat specjalnych potrzeb edukacyjnych dzieci innym nauczycielom, deklaracje rodziców o uczęszczaniu na lekcje religii/etyki/wychowania do życia w rodzinie, zgody rodziców na przetwarzanie danych osobowych i wykorzystywanie wizerunku dziecka – wychowawca klasy powinien zwrócić uwagę na to, czyjego wizerunku nie wolno szkole wykorzystywać i przekazać te informacje wszystkim uczącym nauczycielom, kalendarz imprez i uroczystości klasowych i szkolnych, notatki służbowe.

WAŻNE

- Warto zajrzeć do statutu szkoły i sprawdzić wykaz dokumentacji wymaganej od wychowawcy. Może się bowiem okazać, że zawiera on dokumenty, które od lat sprzeczne są z obowiązującym prawem (plany, sprawozdania, protokoły) albo są niepotrzebnie powielane, np. lista uczniów klasy (jest w dzienniku lekcyjnym), pisma do i od rodziców w sprawie pomocy p-p organizowanej dla dziecka (powinny być w Indywidualnej Teczce Ucznia). Wówczas trzeba dokonać stosownych zmian w statucie.
- Warto też „odkopać” w sekretariacie pismo MEiN rozsyłane w 2021 r. do dyrektorów szkół w ramach tzw. walki z biurokracją. Zawiera ono wykaz ponad 50 dokumentów, które są zbędne czyli nie wymagane przepisami prawa, a ich tworzenie niczemu nie służy.

Autor: Małgorzata Łoskot